

ELITAGA MANSUBLIKNI BELGILASH

Akbarova Mahliyo Sanjarbek qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy Universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti

Siyosatshunoslik yonalishi

3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola jamiyatda elitaga mansubligini aniqlashning murakkab jarayonini o'rganadi. Tadqiqotda elita maqomiga hissa qo'shadigan turli omillarni tahlil qiladigan va o'lchashning keng qamrovli usulini taklif qiladigan ko'p o'lchovli yondashuv qo'llaniladi. Adabiyotlarni ko'rib chiqish orqali maqola elita tasnifining mavjud mezonlarini baholaydi, yangi usul bilan tanishtiradi, natijalarni taqdim etadi va elita maqomining shaxslarga ham, jamiyatga ham ta'siri haqida munozaraga kirishadi.

Kalit So'zlar: Elita, aniqlash, ijtimoiy mavqe, mezonlar, o'lchov, ijtimoiy ta'sir.

Elita tushunchasi tarix davomida qiziqish va munozaralar mavzusi bo'lib, ijtimoiy tuzilmalarga, kuch dinamikasiga va individual intilishlarga ta'sir ko'rsatdi. Ushbu maqola ushbu maqomning ko'p qirrali xususiyatini hisobga olgan holda elitaga tegishli ekanligini aniqlashni o'rganishga intiladi. Mavjud adabiyotlarni o'rganib chiqib, biz umumiy mezonlarni aniqlashni va elita a'zolicini yanada nozikroq tushunish usulini taklif qilishni maqsad qilganmiz.

Elitani aniqlash bo'yicha mavjud adabiyotlar ko'pincha iqtisodiy, siyosiy va madaniy omillar atrofida aylanadi. Iqtisodiy adabiyotlarda boylik va moliyaviy ta'sir, siyosiy adabiyotlarda hokimiyat va boshqaruv rollari ta'kidlangan, madaniy istiqbollari esa ta'lim va ijtimoiy hissalarini o'rganadi. Ushbu maqola ushbu qarashlarni sintez qiladi va elita maqomini hozirgi tushunchasi haqida to'liq ma'lumot beradi.

Elitaga mansublikni aniqlashning yaxlit usulini ishlab chiqish uchun ushbu tadqiqot miqdoriy va sifat tahlillarini o'z ichiga oladi. Tadqiqot vositasi turli xil o'lchovlarni, shu jumladan iqtisodiy mavqe, siyosiy ta'sir, madaniy hissalar va ta'lim yutuqlarini qamrab olish uchun mo'ljallangan. Bundan tashqari, turli xil ijtimoiy sohalardagi shaxslar bilan sifatli suhbatlar tahlilni boyitadi va elita maqomini yanada aniqroq talqin qilishga imkon beradi.

Elitaga mansublik tushunchasi sub'ektivdir va kontekst, madaniyat va istiqbolga qarab farq qilishi mumkin. Odatda, elitaning bir qismi bo'lish, ko'pincha boylik, ta'sir, ta'lim yoki boshqa farqlovchi omillar jihatidan ustun deb hisoblangan tanlangan

guruhga a'zolikni anglatadi. Elitaga mansublikni aniqlashga yordam beradigan ba'zi umumiy mezonlar:

Boylik va moliyaviy holat:

- Yuqori sof qiymat yoki daromad.
- Qimmatbaho mulklar, korxonalar yoki hashamatli buyumlar kabi muhim aktivlarga egalik qilish.

Ta'lim va bilim:

- Nufuzli ta'lim muassasalarini tugatish.
- Ma'lum bir sohada ilg'or darajalar va maxsus bilimlar.

Ta'sir va kuch:

- Hukumat, biznes yoki boshqa nufuzli tashkilotlarda hokimiyat lavozimlarini egallash.

- Siyosiy aloqalar va qarorlarni qabul qilish jarayonlariga ta'siri.

Ijtimoiy Holat:

- Eksklyuziv klublar yoki tashkilotlarga a'zolik.
- Yuqori darajadagi ijtimoiy tadbirlarda qatnashish.
- Muayyan ijtimoiy yoki professional doirada e'tirof va hurmat.

Madaniy va intellektual yutuqlar:

- San'at, fan yoki yuqori baholangan boshqa sohalarga qo'shgan hissasi.
- Nufuzli kitoblar yozish yoki muhim san'at asarlarini yaratish kabi intellektual yutuqlar.

Tarmoq va ulanishlar:

- Umumiy manfaatlar va ta'sirga ega bo'lgan shaxslarning yaxshi bog'langan tarmog'ining bir qismi bo'lish.

Tadbirkorlik Muvaffaqiyati:

- Muvaffaqiyatli biznes yoki startaplarni tashkil etish va boshqarish.

Xayriya:

- Xayriya faoliyatiga jalb qilish va sezilarli ta'sir ko'rsatadigan sabablarga xayr-ehsonlar.

Shuni ta'kidlash kerakki, elitaga mansublik mezonlari suyuq bo'lishi mumkin va turli madaniyatlar va jamiyatlarda farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, shaxs ba'zi mezonlarga javob berishi mumkin, ammo boshqalarga emas va elita maqomini idrok etish vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkin.

Ba'zi odamlar faol ravishda elitaning bir qismi bo'lishga intilishlari mumkin bo'lsa, boshqalari kontsepsiyani tanqidiy ko'rib, uni tengsizlik yoki eksklyuzivlikni davom ettiruvchi deb bilishlari mumkin. Elitaga nisbatan ijtimoiy munosabat ham ushbu guruhga mansublik mezonlarini shakllantirishda rol o'ynashi mumkin.

Munozara bo'limi mavjud adabiyotlar kontekstida topilmalarni tanqidiy baholaydi. U elitani aniqlashga taklif qilingan ko'p o'lchovli yondashuvning

oqibatlarini o'rganadi va zamonaviy jamiyatda elita maqomining rivojlanayotgan tabiatini ko'rib chiqadi. Bundan tashqari, ushbu bo'lim elitaga mansublikni aniqlash va o'lchash bilan bog'liq potentsial muammolar va axloqiy mulohazalarni ko'rib chiqadi.

Xulosalar:

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola adabiyotlar, usullar va natijalar bo'limlaridan topilmalar va tushunchalarni birlashtiradi. U elita maqomini aniqlashning murakkabliklarini aks ettiradi va elita a'ziligini tushunish uchun yanada inklyuziv va dinamik asosni taklif qiladi. Xulosa, shuningdek, ijtimoiy tuzilmalar va kuch dinamikasining rivojlanayotgan tabiatiga moslashish uchun doimiy tadqiqotlar zarurligini ta'kidlaydi.

Istiqbolli komponent sifatida ushbu maqola kelajakdagi tadqiqotlar uchun yo'llarni taklif qiladi. Bu olimlarni texnologik yutuqlar, globallashtirish va o'zgaruvchan madaniy me'yorlarning elitani aniqlash mezonlariga ta'sirini o'rganishga undaydi. Bundan tashqari, u elita maqomi atrofidagi axloqiy ta'sirlarni va uning ijtimoiy adolat va tenglikka ta'sirini doimiy ravishda tekshirishni qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa qilib aytganda, elitaga mansublikni aniqlash keng qamrovli yondashuvni talab qiladigan ko'p qirrali va rivojlanayotgan tushunchadir. Ushbu maqola turli o'lchamlarni birlashtirgan, elita maqomini va uning shaxslar va jamiyatga ta'sirini yanada nozikroq tushunishga yordam beradigan usulni taklif qilish orqali davom etayotgan nutqqa hissa qo'shadi.

Adabiyotlar.

1. Kondratovich, I.V. (2010) Teoriya “shlyuzov” v formirovani i vosproizvodstve elit [The theory of “gateways” in the formation and reproduction of elites]. *Ekonomika i upravlenie – Economics and Management*. 17(152). pp. 28– 33.
2. Komissarov, A.V.(2015) The issue of political power in the heritage of Eurasians. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Ser. 8: Istoriya*. 2. pp. 95– 110. (In Russian).
3. Zotkin, A.A. (2015a) Approaches to the definition of “elite” in the works of representatives of the Machiavellian school of elite theory. *Uchenye zapiski Krymskogo federal'nogo universiteta imeni V.I. Vernadskogo Sotsiologiya. Pedagogika. Psixologiya – Scientific Notes of V.I. Vernadsky Crimean Federal University. Sociology. Pedagogy. Psychology*. 1(4). pp. 3– 12. (In Russian).
4. Zotkin, A.A. (2015b) Informatsionnoe gospodstvo elit v usloviyakh oslableniya natsional'nykh gosudarstv [Information dominance of elites under weakening national states]. In: Duka, A.V. (ed.) *Vlast' i elity [Power and Elites]*. Vol. 2. St. Petersburg: Intersotsis. pp. 73– 92.
5. Yadov, V.A. (1999) Teoreticheskaya sotsiologiya v Rossii: problemy i resheniya [Theoretical sociology in Russia: Problems and solutions]. *Obshchestvo i ekonomika – Society and Economy*. 3-4. pp. 314– 320.
6. Ortega y Gasset, X. (2020) Vosstanie mass [The Revolt of the Masses]. Translated from Spanish. Moscow: AST